

ชื่อวิทยานิพนธ์ ผู้หญิงสามัญชนในเมืองแถบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา
สมัยรัชกาลที่ ๓-๕

ผู้เขียน นางสาว ดวงทอง เหล่าวรรณะกุล

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

อาจารย์ สายชล สัตยานุรักษ์	ประธานกรรมการ
ศาสตราจารย์ ดร. นิธิ เอียวศรีวงศ์	กรรมการ
อาจารย์ อัญชลี สุสัยณ์	กรรมการ

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาถึงการดำรงอยู่และการดำเนินชีวิตของผู้หญิงสามัญชนในเมืองแถบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาในสมัยรัชกาลที่ ๓-๕ ท่ามกลางความผันแปรของบริบทแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม และการปกครอง

จากการศึกษาพบว่า ผู้หญิงสามัญชนที่ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมรัตนโกสินทร์สมัยรัชกาลที่ ๓ - ๕ มีการดำเนินชีวิตที่สัมพันธ์กับความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม จากการดำเนินชีวิตอย่างผูกพันเหนียวแน่นกับครอบครัวและเครือญาติในวิถีการผลิตแบบพอยังชีพ ซึ่งนอกจากการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการผลิตและหาอาหารรวมทั้งสิ่งของเพื่อกินและใช้ภายในครอบครัวแล้ว ส่วนใหญ่ผู้หญิงมักจะถูกมอบหมายให้นำผลผลิตของครอบครัวออกแลกเปลี่ยนกันใหม่เพื่อนบ้านด้วย ดังนั้นเมื่อการค้าและอิทธิพลของเงินตราเริ่มขยายตัวเข้ามามีบทบาทในการดำเนินชีวิตของคนในสังคมรัตนโกสินทร์มากขึ้น เป็นผลให้ผู้หญิงสามัญชนมีบทบาททางเศรษฐกิจที่กว้างขวางขึ้น เริ่มมีผู้หญิงจำนวนหนึ่งเข้ามาหากินด้วยนำผลผลิตของครอบครัวออกค้าขายหารายได้เป็นเงินตราเพื่อใช้จ่ายภายในครอบครัว บางส่วนก็มีการลงทุนซื้อหาของขึ้นล่องค้าขายกับสามี บางส่วนก็ทำการค้าควบคู่และสัมพันธ์กับการค้าของ

คนจีน แม้ว่าบทบาททางการค้าของผู้หญิงจะไม่ใหญ่โตกว้างขวางเท่ากับการค้าของคนจีน แต่บทบาททางเศรษฐกิจของผู้หญิงและการดำรงชีวิตในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงจากการขยายตัวของเศรษฐกิจเงินตราทำให้ผู้หญิงมีวิถีการดำเนินชีวิตที่หลากหลายขึ้น ต้องเผชิญและแก้ไขปัญหาดังกล่าวท่ามกลางสภาพสังคมที่แปรเปลี่ยน ทั้งปัญหาในการดำเนินชีวิตของครอบครัวและปัญหาที่เกิดจากการทำมาหากิน ทำให้ผู้หญิงสามัญชนจำนวนมากสมัยรัชกาลที่ ๔-๕ เริ่มมีสำนักเชิงปัจเจกชนในบางแห่ง

ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับผู้หญิง ระยะแรกดำเนินอยู่ภายใต้ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับชุมชนและครอบครัว เนื่องจากรัฐในสมัยอยุธยายังมิได้มีความสัมพันธ์กับราษฎรโดยตรง แต่เป็นความสัมพันธ์ที่มีต่อหัวหน้าครอบครัว ผู้นำของชุมชนและมูลนายที่มีไพร่ในสังกัดซึ่งก็คือราษฎรที่อยู่ในชุมชนนั่นเอง ต่อมาเมื่อถึงสมัยรัตนโกสินทร์รัฐเริ่มพยายามที่จะขยายอำนาจจากส่วนกลางเพื่อเข้าไปสัมพันธ์กับราษฎรตามท้องถิ่นมากขึ้น ความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงสามัญชนกับรัฐตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๓ เป็นต้นมาจึงเริ่มใกล้ชิดกันมากขึ้น ซึ่งเป็นความสัมพันธ์กันโดยตรงระหว่างรัฐกับผู้หญิงสามัญชนโดยไม่จำเป็นต้องสื่อสารผ่านชุมชนหรือครอบครัวอีกต่อไป ในสมัยรัชกาลที่ ๕ รัฐก็เริ่มสร้างรูปแบบความสัมพันธ์กับราษฎรในฐานะที่เป็นปัจเจกชนและแบ่งแยกบุคคลโดยใช้เพศมาเป็นเกณฑ์ในการแบ่งแยกคนได้ปกครอง ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องให้ความ "เป็นหญิง" "เป็นชาย" กลายเป็นหลักเกณฑ์สำคัญในการกำหนดวิถีชีวิตของคนในสังคมสืบมาจนถึงปัจจุบัน

Thesis Title Woman Commoners in the Towns on the Chao Phraya
Delta from the Reign of King Rama III to King Rama V

Author Miss Taoungthong Laovattanakul

M.A. History

Examining Committee :

Saichol Sattayanurak	Chairman
Professor Dr. Nidhi Eoseewong	Member
Anchalee Susayanha	Member

Abstract

The thesis is an attempt to analyse the lives of woman commoners, whose residence were scattered around and within the townships of the Chao Phraya Delta, in the flux of socio-economic and administrative changes. The period under study was during the Reign of King Rama III to King Rama V. The study has revealed that the woman commoners in question were affected by those changes to a very large extent. Traditionally, prior to the changes, they had a firm tie within the family circles under the system of subsistence economy. They took part in the production and food provision for the family, and they were also engaged in produce exchange in the villages. Following the introduction and the expansion of trade and the monetary system, their economic roles were stretched out to include a new number of activities. Together with their husbands, some began to invest in trades, though in a limited way, along the burgeoning river trading routes. Some formed the trading partnership with the Chinese traders, though their shares were not as large as their Chinese counterparts. Nevertheless the new monetary economy has brought new prospects

and new ways of life to them. In the midst of new situation, economic as well as social, to cope with and new problems, familial as much as communal, to solve, many of them had a new world outlook: a kind of individualism.

As for their relationship with the state, a new pattern began to emerge. In the Ayudhaya period the state did not have direct relationships with the populace at large but via the noblemen, who supposedly were the representatives of the 'phrai', the community leaders and the heads of the households. In the Rattanakosin period the state tried hard to expand the central power to reach them. From King Rama III onward the state had begun to form a direct link with the commoners. As a consequence the contact via the community and the family then began to dissolve. Since King Rama IV the state had succeeded in a new form of relationship, the populace were no longer regarded merely as a collective identity, but each member of which became a subject of the state classified according to the gender, being "female", and "male". And this has ever since been an important criterion in the people life-styles in our society till today.